

MARZANNA FARNICKA
Uniwersytet Zielonogórski

**W POSZUKIWANIU UWARUNKOWAŃ TRANSMISJI MIĘDZYPOKOLENIOWEJ –
ZNACZENIE PEŁNIONEJ ROLI RODZINNEJ
W KONTYNUOWANIU WZORCÓW RODZICIELSTWA**

STRESZCZENIE: Celem prezentowanych badań było poszukiwanie przejawów transmisji międzypokoleniowej w zakresie wzorców realizowania zadań rozwojowych wczesnej dorosłości ze szczególnym uwzględnieniem rodzicielstwa. W ramach zbudowanego modelu badawczego, starano się wyjaśnić wpływ transmisji międzypokoleniowej na podejmowanie i realizowanie rodzicielstwa przez młodych dorosłych w obszarze wiedzy społecznej oraz oczekiwanego doświadczenia. W trakcie postępowania badawczego przebadano 109 trójpokoleniowych rodzin (N = 407 osób). Rezultaty badań zobrazowały różnorodność procesu transmisji międzypokoleniowej głównie w zależności od płci i przynależności do danej kohorty. Wykazano także częstszą podatność na transmisję rodzinną modeli zachowań wśród kobiet oraz silniejsze procesy transmisji między sąsiednimi pokoleniami.

SŁOWA KLUCZOWE: transmisja międzypokoleniowa, wczesna dorosłość, podejmowanie rodzicielstwa, relacje trójpokoleniowe.

**THE SEARCH FOR INTERGENERATIONAL TRANSMISSION' DETERMINANTS –
THE IMPACT OF ONE'S FAMILY ROLE
ON CONTINUING PATTERNS OF PARENTING**

SUMMARY: The goal of the study was the search for similarity between generations in respect of social knowledge and expected experience connected with parenthood. In the research model, the following variables were distinguished: the concept of normative development in three generations, the sense of influence on one's own life and expectations towards future related to the time of realization of parenthood. In the explored area research group consisted from N = 407 individuals from 109 families. It turned out that: structures of social knowledge on normativeness do not have a relevant influence on the structures of expected experience – women are more prone to transmission of family models of behaviors.

KEYWORDS: developmental task, parenthood, changes in family life patterns, intergenerational transmission, young adult.

TATIANA SENKO

Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach

**ANALIZA PORÓWNAWCZA ZACHOWAŃ OSOBOWOŚCIOWYCH
W RELACJACH „MATKA–SYN” I „OJCIEC–SYN”**

STRESZCZENIE: W artykule autorka opisuje poglądy na temat roli rodziców w rodzinie oraz charakteryzuje relację w parach „matka–syn”, „ojciec–syn”. Podana została charakterystyka współczesnego obrazu rodziców i ich roli w życiu dziecka oraz znaczenie relacji każdego z rodziców z synem w ramach kontaktów rodzinnych. Głównym problemem badawczym występującym w badaniu była analiza zależności pomiędzy osobowością rodziców a zachowaniem osobowościowym synów. W badaniu wykorzystany został sondaż diagnostyczny, ankieta, wywiad oraz autorska metoda diagnozy zachowań osobowościowych. Do analizy statystycznej danych empirycznych stosowano standardowe procedury statystyczne. Wyniki badań pokazują, że istnieje wzajemny związek pomiędzy zachowaniem osobowościowym rodziców a zachowaniem osobowościowym ich synów.
SŁOWA KLUCZOWE: matka, ojciec, syn, relacje rodziców z synami, formy zachowań osobowościowych.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF PERSONALITY BEHAVIOR
IN THE “MOTHER–SON” AND “FATHER–SON” RELATIONS**

SUMMARY: In this article, the author presents views on a father’s and a mother’s role in a family and describes a ‘mother–son’, a ‘father–son’ relation. There were given the characteristics of the contemporary image of the parent with a son in the context of family contacts. The main research problems were: analyze the correlation between personality parents, personality and behavior of children. Diagnostic survey, questionnaire, interview and the author’s own method for diagnosing personal behaviours were used in the research. The statistical analysis of the empirical data used for standard statistical procedures. The research results show that there exists mutual relationship between the behavior of parents personality, personality and behavior of their children.

HANNA LIBERSKA
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
w Bydgoszczy

**UWARUNKOWANIA ZMIAN ROZWOJOWYCH
W WYBRANYCH MODELACH RODZINY**

STRESZCZENIE: Artykuł zawiera oryginalną klasyfikację modeli rodziny – odnoszącą się do zasady dychotomii. Porównano cechy modelu tradycyjnego i alternatywnego. Skoncentrowano się na analizie zmian poziomu równowagi w systemie rodziny w związku z wydarzeniami normatywnymi i nie tylko takimi (ogólnie w związku z wydarzeniami oczekiwanymi i nieoczekiwanymi w życiu człowieka). Artykuł odwołuje się do procesów równoważenia w systemie rodziny i wskazuje na ich związki z poziomem psychospołecznego i biologicznego zdrowia rodziny.

SŁOWA KLUCZOWE: rozwój indywidualny, modele rodziny, równoważenie w systemie, zmiany rodziny.

**DETERMINANTS OF CHANGES
IN SELECT MODELS OF THE FAMILY**

SUMMARY: The article contains the original classification of the family models – relating to the principle of dichotomy. The text compares the features of two types of model of family: traditional and alternative. It focuses on the analysis of the changes of the level of balance in the family system in connection with events normative and not only (general various events in a person's life: the expected and unexpected). The article refers to the equilibration processes in family system and indicates the relationship between them and the level of psychosocial and biological health of family.

KEYWORDS: development of an individual, model of family, equilibration in the system, changes of the family.

JERZY HERBERGER
Uniwersytet Zielonogórski

POZIOM STRESU ZWIĄZANEGO ZE STUDIAMI I JEGO WYBRANE UWARUNKOWANIA

STRESZCZENIE: Opracowanie dotyczy poziomu stresu związanego ze studiowaniem i jego uwarunkowań. Autor analizuje wpływ czynnika rodzinnego (zasoby zewnętrzne) i poczucia koherencji (zasoby wewnętrzne) jako moderatorów poziomu stresu, a także płci respondentów i rodzaju studiów (humanistyczne, techniczne) jako mediatorów badanych zależności. Badania przeprowadzone na 120 studentach wskazują, że stres studiowania zależy od poczucia koherencji i stopnia funkcjonalności rodziny. Zasoby wewnętrzne są bardziej znaczące od czynnika rodzinnego. Stres studiowania jest wyższy u kobiet i studentów kierunków humanistycznych. Najsilniejsze związki między moderatorami i poziomem stresu zachodzą w podgrupie kobiet.

SŁOWA KLUCZOWE: stres, stres związany ze studiami, zasoby, poczucie koherencji.

LEVELS OF STUDYING-RELATED STRESS AND ITS SELECTED CAUSATION

SUMMARY: The study examines levels of studying-related stress and its selected sources. Author reflects upon impacts of external resources (such as support received from family members) and internal resources (subjects' sense of coherence), as well as moderating factors (sex, type of studies: humanities vs. technical studies). The research was conducted on 120-person sample. The results indicate that there is a connection between coping with studying-related stress and family functioning as well as with sense of coherence. The correlation factor is more significant for internal resources compared to external resources. The stress is higher among women and among students of humanities. Relation between moderators and stress are the highest among women.

KEYWORDS: stress, studying-related stress, resources, sense of coherence.

LUDWIKA WOJCIECHOWSKA
Uniwersytet Zielonogórski

PRZYJAŹŃ A SUBIEKTYWNY DOBROSTAN PSYCHICZNY ADOLESCENTÓW

STRESZCZENIE: Celem artykułu jest przedstawienie wyników badań na temat roli przyjaźni w doświadczaniu dobrostanu psychicznego przez adolescentów. Założono, że dzięki przyjacielowi łatwiej może przebiegać adaptacja adolescenta tak do wewnętrznych przemian, jak i do oczekiwań społecznych, co z kolei pozwoli mu na osiągnięcie poczucia spełnienia, samoakceptacji czy zadowolenia z życia. Postawiono więc pytanie, czy istnieje związek pomiędzy doświadczaniem przyjaźni a dobrostanem psychicznym adolescentów. Oczekiwano, że taki związek o charakterze dodatnim istnieje odnośnie do dobrostanu osobowościowego, społecznego oraz emocjonalnego. Zbadano 112 uczniów w wieku 15-18 lat, w tym 71 dziewcząt i 37 chłopców (4 osoby nie określiły swojej płci), za pomocą dwóch narzędzi: Kwestionariusza do Badania Relacji Społecznych i Kwestionariusza do Badania Dobrostanu Psychicznego Adolescentów. Ustalono, że istnieje dodatni związek pomiędzy doświadczaniem przyjaźni a dobrostanem osobowościowym i społecznym, co potwierdziło hipotezę, natomiast nie została potwierdzona hipoteza w odniesieniu do dobrostanu emocjonalnego, gdzie takiego związku nie ustalono.

SŁOWA KLUCZOWE: przyjaźń, adolescencja, dobrostan psychiczny.

FRIENDSHIP AND SUBJECTIVE WELL-BEING OF ADOLESCENTS

SUMMARY: This article presents the results of research on the role of friendship in the experience of well-being for adolescents. It was assumed that with a friend can easily run adaptation of adolescent to internal changes, and to social expectations, which in turn will allow them to achieve a sense of accomplishment, self-acceptance and satisfaction with life. We put the question of whether there is a link between the experience of friendship and mental well-being of adolescents. It was expected that such a positive relationship concerns the well-being of personality, social and emotional. Examined 112 students aged 15-18 years, including 71 girls and 37 boys (4 persons did not indicate their gender), using two tools: Questionnaire for the Study of Social Relations and Questionnaire for the Study Mental Well-being of adolescents. It turned out that there is a positive relationship between the experience of friendship and personality and social well-being, which confirmed the hypothesis but it has not been confirmed hypothesis in relation to the emotional well-being, where such a link has not been established.

KEYWORDS: friendship, adolescence, subjective well-being.

НАТАЛІЯ ШЕВЧЕНКО (NATALIA SZEWCZENKO)

Запорізький національний університет, Україна

ANALIZA PODEJŚĆ DO ROZUMIENIA STRUKTURY I FUNKCJI ŚWIADOMOŚCI ETYCZNEJ

STRESZCZENIE: Artykuł prezentuje wyniki analizy psychologicznych podejść do rozumienia struktury i funkcji świadomości etycznej osobowości. Sprecyzowano pojęcia świadomości moralnej i świadomości etycznej. Świadomość moralna stanowi formę świadomości społecznej, bazuje na bycie społecznym i ma charakter obiektywny. Świadomość etyczna wyraża proces internalizacji przez osobowość zasad moralności i stanowi formę świadomości indywidualnej. Określono składniki struktury świadomości moralnej, obejmujące poznawczą, emocjonalną i behawioralną sferę osobowości. Udowodniono, że świadomość moralna funkcjonuje na teoretycznym i codziennym poziomie. Wyodrębniono funkcje świadomości etycznej: aksjologiczną, światopoglądową, regulacyjną oraz teleologiczną. Pokazano, że rozwój świadomości etycznej uwarunkowany jest osobowością kwestionującą normy i wyobrażenia moralne, która na podstawie refleksji przyjmuje swój własny układ moralny i przeto wartościuje czyny osobowości według kryteriów dobra i zła.

SŁOWA KLUCZOWE: świadomość etyczna, świadomość moralna, refleksja moralna, czyn moralny.

ANALYSIS OF APPROACHES TO UNDERSTAND THE STRUCTURE AND FUNCTIONS OF ETHICAL CONSCIOUSNESS OF THE PERSONALITY

SUMMARY: The article presents the analysis of psychological approaches to understanding the structure and functioning of individual ethical consciousness. The concepts of moral and ethical consciousness have been specified. The moral consciousness is a form of social consciousness; it is based on a social being and is objective. Ethical consciousness means comprehension of morality by a personality and represents a form of individual consciousness. The structural elements of moral consciousness have been defined, covering the cognitive, affective and behavioral spheres. It has been revealed that moral consciousness can function at everyday and theoretical levels. The functions of ethical consciousness such as axiological, philosophical, regulatory and goal setting have been highlighted. It has been found that ethical consciousness development is determined by an individual, who is calling in question moral norms and ideas on the basis of a reflection which recognizes his own moral reflecting system and evaluates his own individual actions by categories of good and evil.

KEYWORDS: ethical consciousness, moral consciousness, moral reflection, a moral act.

YURI KARANDASHEV
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach

**CHRONOLOGIA I METRYKA
ROZWOJU ONTOGENETYCZNEGO**

STRESZCZENIE: Centralnym zagadnieniem psychologii rozwoju, jak również i całej psychologii, jest periodyzacja ontogenezy. Nie tylko podział życia na poszczególne okresy, a utworzenie teorii, która by wyjaśniała, dlaczego życie indywidualne dzieli się na okresy w pewien sposób. Tylko mając podobną teorię, można stawiać pytania dotyczące długości okresów rozwojowych i ich granic. Rozwiązaniu tego drugiego zadania poświęcony jest ten artykuł.

SŁOWA KLUCZOWE: ontogeneza, chronologia ontogenezy, metryka ontogenezy, periodyzacja rozwoju, poziomowa periodyzacja ontogenezy, ewolucyjna koncepcja ontogenezy.

**CHRONOLOGY AND METRICS
OF ONTOGENETIC DEVELOPMENT**

SUMMARY: The central problem of development psychology, and psychology in general, is a way of dividing of life into periods called in European tradition as a periodization of ontogenesis. Nor just the division of life into separate periods, but the creation of a theory that would explain why the individual life is divided into periods in a certain way. Only with such a theory, it is possible to wonder about the age periods and the duration of their borders. The solution of second problem appears as an objective of this article.

KEYWORDS: ontogenesis, chronology of ontogenesis, metrics of ontogenesis, way of dividing of life into periods, periodization of ontogenesis, multi-level periodization of development, evolutionary theory of development.

OLEG GORBANIUK
Uniwersytet Zielonogórski

MARZENA DUDEK
A. Kayser Automotive Systems Polska Sp. z o.o.

WŁAŚCIWOŚCI PSYCHOMETRYCZNE KWESTIONARIUSZA DO POMIARU WIZERUNKU KONSUMENTA

STRESZCZENIE: Celem badań było opracowanie i walidacja psychometryczna skal do pomiaru wizerunku konsumentów marek, opracowanych na podstawie wcześniejszych badań psycholeksykalnych. Przebadano 180 osób w wieku od 16 do 66 lat (49,6% kobiet), które dokonywały opisu typowego konsumenta danej marki za pomocą listy 36 przymiotników. W sumie zgromadzono 1080 opisów konsumentów marek. Konfirmacyjna analiza czynnikowa wykazała, że optymalnym modelem wyjaśniającym różnice indywidualne w opisie konsumentów marek jest model składający się z siedmiu wzajemnie skorelowanych cech: Ekskluzywność, Kreatywność, Towarzystwość, Rozwaga, Zdecydowanie, Witalność i Troskliwość. Na podstawie wyników analiz opracowano siedem skal do pomiaru tych cech, które cechuje wysoka efektywność i satysfakcjonująca rzetelność pomiaru w aspekcie zgodności wewnętrznej i stabilności pomiaru. Ponadto dokonano weryfikacji trafności ustalonej struktury czynnikowej na poziomie ekologicznym oraz sprawdzono wartość skal pod kątem dyskryminacji wizerunków konsumentów różnych marek.

SŁOWA KLUCZOWE: wizerunek konsumenta, podejście psycholeksykalne, konfirmacyjna analiza czynnikowa, walidacja psychometryczna.

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF A QUESTIONNAIRE MEASURING THE IMAGE OF THE CONSUMER

SUMMARY: The aim of the research was developing scales to measure the image of the consumer based on the previous psycho-lexical studies. 180 people aged 16 to 66 years (49.6% women) described typical consumers of different product brands using a list of 36 adjectives. A total of 1,080 descriptions were gathered. Confirmatory factor analysis of mixed data showed that the optimal model explaining individual differences in the description of the typical consumer is a model consisting of seven mutually correlated traits: Exclusivity, Creativity, Sociability, Prudence, Resoluteness, Vitality and Solicitude. Based on the results of the analysis seven scales for measuring these traits were developed. The factor structure was also verified using multi-level confirmatory factor analysis. The reliability analysis revealed that the scales demonstrated good internal consistency and stability.

KEYWORDS: the image of the consumer, psychometric validity, psycho-lexical approach, multi-level analysis.

РЕГИНА А. БЕРЕЗОВСКАЯ (REGINA A. BEREZOVSKAYA)
Санкт-Петербургский Государственный Университет

**УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ СУБЪЕКТНОСТИ ЛИЧНОСТИ КАК РЕСУРС
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ
В УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

АННОТАЦИЯ: Целью исследования является выявление взаимосвязи уровня развития субъектности российских менеджеров и оценки их социально-профессиональной востребованности, которая выступает в качестве субъективного критерия их профессионального благополучия и определяется как метасистема отношений личности к себе как к значимому для других профессионалу. Полученная регрессионная модель ($R^2 = 0,523$) показала, что предикторами высокого уровня профессиональной востребованности руководителей являются такие атрибуты субъектности как сформированные навыки самоуправления и высокий уровень активности личности. Также было установлено, что по сравнению с рядовыми сотрудниками менеджеры демонстрируют тенденцию к более частому использованию объектных моделей поведения. Рассматривается роль субъектности как психологического ресурса сохранения и поддержания профессионального благополучия; представлены направления дальнейших исследований.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: психология профессионального здоровья, субъектность, профессиональное благополучие, социально-профессиональная востребованность личности, ресурсный подход, управленческая деятельность.

**POZIOM ROZWOJU PODMIOTOWOŚCI
JAKO JEDEN Z ZASOBÓW DOBROSTANU ZAWODOWEGO
W DZIAŁALNOŚCI KIEROWNICZEJ**

STRESZCZENIE: Celem badania było ustalenie związku pomiędzy poziomem rozwoju podmiotowości menedżerów rosyjskich a oceną przeżywania subiektywnego znaczenia wykonywanego zawodu, które występuje jako subiektywne kryterium dobrostanu zawodowego i które określone zostało jako układ nadrzędny w strukturze postaw osobowości wobec siebie w znaczeniu ważnego dla innych fachowca. Otrzymany model regresji ($R^2 = 0,523$) pokazuje, że predyktorami wysokiego poziomu przeżywania subiektywnego znaczenia wykonywanego zawodu wśród kierowników są następujące atrybuty podmiotowości: ukształtowane nawyki kierowania sobą oraz wysoki poziom aktywności osobowości. Udowodniono, że menedżerowie w odróżnieniu od innych szeregowych pracowników częściej wykazują tendencję do przedmiotowych modeli zachowań. Analizowana jest rola podmiotowości jako jednego z zasobów psychicznych w podtrzymywaniu i wspieraniu dobrostanu zawodowego; przedstawiono kierunki dalszych badań w tym zakresie.

KONRAD OPALIŃSKI
Uniwersytet Zielonogórski

**JAKOŚCIOWA PERSPEKTYWA NA BADANIA IŁOŚCIOWE.
PROBLEMATYCZNOŚĆ KONSTRUKCJI NARZĘDZI KWESTIONARIUSZOWYCH
NA PRZYKŁADZIE KWESTIONARIUSZA KADS**

STRESZCZENIE: Dominującym paradygmatem badań w psychologii jest ilościowa metodologia prowadzenia badań, gdzie szczególną rolę ogrywiają kwestionariuszowe metody badawcze. Pomimo powszechnego ich stosowania w psychologii, krytycy tych metod zwracają uwagę na problematyczność obiektywizacji badanych zjawisk, szczególnie zjawisk psychicznych, jak również pomijanie kontekstów różnych od przedmiotu badawczych dociekań. W niniejszej pracy przedstawię analizę wybranego narzędzia diagnostycznego, jakim jest Skala Depresji Kutchera dla Młodzieży (KADS), w celu zobrazowania problematyczności interpretacji pozycji testowych mogących mieć wpływ na ocenę kliniczną osób badanych. Analiza kwestionariusza została przeprowadzona w duchu metodologii psychologii dyskursywnej i zastosowana do dwóch obszarów: 1) ogólnej konstrukcji pozycji testowych kwestionariusza oraz 2) treści zawartych w pozycjach testowych. Uzyskane wyniki obrazują problematyczność relacji pomiędzy konstrukcją pozycji testowych a założeniami interpretacyjnymi leżącymi u podstaw kwestionariuszowych metod badawczych, w tym także ich potencjalne kliniczne implikacje.

SŁOWA KLUCZOWE: badania jakościowe, kwestionariusz KADS, psychologia dyskursywna.

**QUALITATIVE PERSPECTIVE ON QUANTITATIVE RESEARCH.
A CRITICAL ANALYSIS OF KUTCHER ADOLESCENT DEPRESSION SCALE**

SUMMARY: Psychological questionnaires are most common scientific tools in the field of psychology, in accordance to quantitative methodology of social sciences. Main critique of this science paradigm base on difficulty in objectification of subjective mental states and the discount of contexts not related to the scientific study. The aim of this paper is to present a critique of Kutcher Adolescent Depression Scale (KADS) to disclose problems with clinical interpretation of questionnaire structure and construction of items. Analysis have been conducted in accordance with methodology of discursive psychology (DP) and based on two parts: 1) general analysis of questionnaire structure, 2) content of items. Results of analysis confirm that structure of questionnaire, in this case Kutcher Adolescent Depression Scale (KADS), has an impact on clinical interpretations of questionnaire results.

KEYWORDS: qualitative method, KADS Scale, discursive psychology.